

Прокопенко О.О., асистент

*Чернігівський національний технологічний університет
(м. Чернігів, Україна)*

Тарасенко А.В., асистент

*Чернігівський національний технологічний університет
(м. Чернігів, Україна)*

КРЕДИТНА КООПЕРАЦІЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ЯК ЕЛЕМЕНТ ІНФРАСТРУКТУРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АПК РЕГІОНУ

Україна – це держава зі значним аграрним потенціалом. Сільське господарство завжди було для неї потужною галуззю економіки, однак на сучасному етапі його розвиток сповільнився, виникла велика кількість проблем в технічному, економічному, фінансовому та соціальному забезпеченні. На ринку сільгоспвиробництва України діє велика кількість суб'єктів, серед яких чільне місце посідають фермерські господарства.

Хоча динаміка прибутку від реалізації сільськогосподарської продукції та рівня рентабельності її виробництва фермерськими господарствами є позитивною, проте на сучасному етапі вони мають ряд проблем, пов'язаних з недостатністю фінансових ресурсів. У зв'язку з цим важливим є вирішення питання пошуку найдієвіших та найефективніших шляхів фінансування їх діяльності.

Фінансові ресурси фермерських господарств можна поділити на власні та залучені (з фінансово-кредитного ринку та державна підтримка).

Розглядаючи реалії державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників, слід зазначити, що передбачені законодавчими нормативно-правовими актами можливості фінансувати кошти на потреби фермерських господарств з місцевих та державного бюджету є дуже обмеженими. Також надання дотацій та пільг від Аграрного фонду та Українського державного фонду підтримки фермерських господарств доступне невеликій кількості сільгоспвиробників за умови дотримання ними визначених вимог. Тож актуальною є проблема пошуку принципово нових для сільськогосподарського ринку джерел фінансування коштів у його розвитку.

Власні доходи фермерських господарств також не здатні покрити значні обсяги потреби в фінансових ресурсах. Тому їм необхідно шукати інші можливості залучення ресурсів для фінансування поточної діяльності та її подальшого розширення. Враховуючи сучасний стан функціонування фінансового ринку та сільськогосподарської галузі економіки України, можна запропонувати ввести в дію наступну фінансово-кредитну систему агропромислового комплексу. Слід зазначити, що більшість елементів даної системи вже функціонують, однак пропонується, окрім запровадження в дію нових її елементів (кооперативних об'єднань фермерських господарств), удосконалити взаємодію вже існуючих складових системи.

Одним з ефективних джерел залучення фінансових ресурсів у діяльність фермерських господарств і одночасне зниження ризиків, притаманних їх діяльності, є аграрне страхування. В Україні на даний час воно починає розвиватися. Зокрема, прийнято Закон України №4391-VI «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» від 9.02.2012 року [1], який регулює відносини у сфері страхування сільськогосподарської продукції, що здійснюється з державною підтримкою, з метою захисту майнових інтересів сільськогосподарських товаровиробників і спрямований на забезпечення стабільності виробництва в сільському господарстві. Поряд з цим державою проводиться робота з розробки системи надання обігових коштів аграріям у період посівної кампанії та жнив. Аналізуючи досвід Іспанії [2], слід зазначити, що співпраця сільгоспвиробників, страхових компаній та уряду країни є найбільш ефективною формою в розвитку системи аграрного страхування, а також її досвід свідчить про те, що однозначно субсидування страхових премій, у порівнянні з прямою допомогою від держави в разі настання страхового випадку катастрофічного масштабу, є набагато ефективнішим інструментом у забезпеченні отримання доходів сільськогосподарського товаровиробника. Проте, повертаючись до сучасного стану аграрного страхування в Україні, слід зауважити, що воно не набуває широкого використання через недовіру сільгоспвиробників до механізмів страхового ринку, їх недостатню поінформованість про переваги та вигоди від здійснення страхових операцій у своїй діяльності, а також відсутність повної та стабільної законодавчо-нормативної бази з регулювання даних питань.

Також на даний час в Україні не є активною співпраця фермерських господарств з лізинговими та факторинговими компаніями, хоча й необхідність в даному виді співпраці існує, адже фермерські

господарства потребують оновлення матеріально-технічної бази у відповідності з досягненнями НТП, а також мають труднощі в розрахунках з кредиторами та дебіторами.

Щодо кредитування комерційними банками фермерських господарств, то у зв'язку із сезонністю та високою ризикованістю їх діяльності, відсутністю достатньої якісної застави, комерційні банки встановлюють високі процентні ставки за кредити або взагалі відмовляються кредитувати таких клієнтів.

Розглянувши вищенаведені джерела залучення фінансових ресурсів фермерськими господарствами, слід зазначити, що за їх допомогою фермерські господарства мають змогу отримати незначні обсяги фінансових ресурсів. Тому невирішеною залишається потреба у пошуку найпривабливіших на даний час джерел фінансування. Як один із можливих варіантів, до того ж, як свідчить досвід іноземних країн, один з найбільш ефективних, є кредитна кооперація фермерських господарств.

Слід також зазначити, що Україна бере участь в ініціативі Європейського Союзу «Східне партнерство». В рамках співпраці України та інших країн-учасниць в рамках сільського та сільськогосподарського розвитку, одним із стратегічних напрямків було визначено питання кооперації сільгоспвиробників, зокрема і кредитної [3].

Кредитна кооперація фермерів – це добровільне об'єднання фізичних і юридичних осіб, які займаються фермерською діяльністю, на основі демократичних принципів, рівноправності та взаємодопомоги для задоволення господарських та фінансових потреб його учасників [3].

Враховуючи сучасні тенденції розвитку сільськогосподарської галузі та кредитного ринку України, найдієвішими та найбільш прийнятними будуть такі форми кооперації як кредитні спілки та кооперативні банки. Як свідчить іноземний досвід, у Нідерландах у загальному обсязі кредитування аграрного сектора частка кредитних кооперативних структур становить 90 %, у Франції – близько 70 %, в Японії – близько 50 %, в США – 26 %, у Швеції, Фінляндії, Португалії, Австрії, Італії, Греції – від 30 до 50 %. У деяких із цих країн у результаті діяльності кредитних кооперативів виникли кооперативні банки, які входять до складу провідних банківських структур цих країн, що набули міжнародного визнання. Це - Рабобанк (Нідерланди), Креді Агріколь (Франція), Норінчукін банк (Японія), Дойче Геноссеншадт банк (Німеччина), система фермерського кредиту (США). Кредитні банки можуть надавати послуги значно більшій кількості клієнтів, ніж кількість їх членів [4].

Слід зазначити, що кредитні спілки, що кредитують фермерів України, починають все активніше функціонувати. Відомими з них вже є кредитні спілки «Єдність», «Аграр-кредит», «Фермери Київщини», які є членами Об'єднаної кредитної спілки Національної асоціації кредитних спілок України, та ін.

Визначимо переваги щодо впровадження кредитної кооперації фермерських господарств:

- 1) забезпечення сільської місцевості кредитними ресурсами;
- 2) зростання соціально-економічного розвитку сільських територій;
- 3) підвищення ділової активності та фінансової стійкості фермерських господарств;
- 4) можливості розширення виробництва та диверсифікації видів діяльності фермерських господарств;
- 5) підвищення конкурентоспроможності фермерських господарств на вітчизняному та закордонному ринках;
- 6) сприяння скороченню безробіття в сільській місцевості шляхом збільшення кількості нових робочих місць внаслідок розширення виробництва фермерськими господарствами;
- 7) можливість втілення та використання інноваційних ідей у сільгоспвиробництві.

Серед можливих негативних моментів даного виду кооперації виділимо, по-перше, ризикованість вкладання коштів членами спілки, по-друге, їх можливу недостатність для кредитування потреб її учасників, і, по-третє, диференційований фінансовий стан учасників (ймовірність неповернення одержаного кредиту учасником у зв'язку з різким погіршенням його платоспроможності).

Проте, порівнявши переваги та недоліки кредитного кооперування фермерських об'єднань, відмічаємо, що значно переважають позитивні аспекти, а негативні – притаманні не лише даному виду діяльності, і досвід показує, що існують ефективні шляхи щодо їх зменшення або навіть уникнення.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4391-17>.
2. В.А. Якубович. Використання міжнародного досвіду в процесі розбудови системи аграрного страхування в Україні: досвід Іспанії/ В.А. Якубович// Економіка АПК. - 2007. - № 6.- С. 139-144
3. Ільчук В.П., Прокопенко О.О. «Східне партнерство-2012» як фактор сприяння розвитку кредитної кооперації фермерів в Україні/ Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції «WSCHODNIE PARTNERSTWO-2012». – 2012. – С. 51-55
4. Дадашев Б.А. Кредитні кооперативи в Україні: проблеми і перспективи розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/1023/1/2001_10_08.pdf.